

TISKOVÁ ZPRÁVA

Důkladná kontrola může včas odhalit neduhy dubových porostů

Strnady – 21. prosince 2015 – Včasným odhalením škodlivých činitelů a rychlým zvolením obranných opatření na dubových porostech mohou majitelé a správci lesa ušetřit nemalé prostředky. Výhodou může rovněž být, že pokud si lesníci osvojí tento přístup, mohou odhalit i pozvolné změny zdravotního stavu lesa daleko dříve, než to bývá obvyklé.

Pozornost je třeba zaměřit jak na mykologické, tak na fytopatologické a entomologické aspekty. V případě mladých dubových porostů první a zejména druhé věkové třídy může jako vodítko pomoci příručka – certifikovaná metodika z řady Lesnický průvodce Biotické aspekty zdravotního stavu mladých dubových porostů. Text je ke stažení na internetových stránkách Výzkumného ústavu lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i. (VÚLHM) (viz odkaz na konci TZ).

Jak vysvětlují experti z Lesní ochranné služby (LOS) při VÚLHM, ochraně dubových porostů a zejména rozlišení příčin nebo důvodů odumírání stromů není v současnosti věnována lesním provozem patřičná pozornost. Tento stav je do jisté míry dán problematickým určením přesné příčiny, proto je řada případů připisována jen obecně pod termíny jako „odumírání“ nebo „hynutí“ dubů.

Lesní ochranná služba se dlouhodobě věnuje řešení problematiky zdravotního stavu dubů a jeho ovlivnění tzv. biotickými činiteli v rámci projektů Národní agentury pro zemědělský výzkum.

Při výzkumu v mladých dubových porostech byly převážně zjišťovány aktuální poznatky o struktuře a významu jednotlivých biotických složek (mykoflóry, entomofauny), majících vliv na zdravotní stav dubů a jeho vývoj.

„V lesním provozu je možné zjišťovat škody na porostech různým způsobem od náhodného nálezu až po systematický průběžně prováděný monitoring doprovázený laboratorním zpracováním,“ říká vedoucí LOS Miloš Knížek. Právě zmiňovaná metodika dává poprvé v souhrnné podobě lesnímu provozu nástroj jak tuto činnost provádět na vysoké odborné úrovni. Přináší popisy nejvýznamnějších nebezpečných faktorů a způsob jejich vyhodnocení.

Personál si z ní může vybrat, jakou odbornou úroveň zjištění považuje za optimální z časových i kapacitních důvodů. Vždy je ještě v záloze možnost obrátit se s konzultací nebo přímo terénním zjištěním na odborná pracoviště, jako je právě VÚLHM ve Strnadech.

Rhizomorfy václavky (Armillaria gallica) na kmenu odumřelého dubu

Mykorrhizy dubů, hrají významnou roli při zdárném růstu dřevin. Díky celé řadě výsledků řešených výzkumných projektů se ukazuje, že na absolutní hodnoty mykorrhizních parametrů má větší vliv charakter stanoviště či klimatické podmínky než vlastnosti proveniencí. Pro posouzení situace je proto důležité sledovat dlouhodoběji konkrétní plochy a vyhodnocovat jejich změny. Specifickým problémem interakce houby a kořenů jsou **patogenní houby**, které tvoří jakýsi protipól k mykorrhizní symbióze.

Naprostou většinu těchto hub lze zařadit mezi houby dřevokazné, resp. dřevní, s výjimkou **padlí dubového** (*Microspheera alphitoides*). Během doby řešení projektu byl tento listový houbový parazit pravidelně nalézán na všech hodnocených plochách. Lze však konstatovat, že na zdravotní stav těchto dubů neměl zatím významnější negativní vliv. Je ovšem třeba upozornit, že opakované silné napadení dubů padlím se může v budoucnu promítnout do jejich snížené až slabé plodivosti.

Z dřevokazných hub byla na všech plochách prokázána přítomnost **václavek**. Ale přes jejich vcelku masivní výskyt nebyla václavka v letech sledování ani na jedné ploše prokazatelně příčinou rozsáhlejšího odumírání dubů. Její současný život na plochách tak lze označit jako převážně saprofytický (na starých kořenech a pařezech).

Analýza mykorrhiz je specifickou metodou popisující v komplexu vyrovnanost ekosystému s významnou funkcí mykorrhizní symbiózy. Její porušení může již v době, kdy to nemusí být patrné makroskopicky naznačovat na pozvolné negativní změny.

Problematicke sledování výskytu **listožravého hmyzu** není v současnosti v lesnickém provozu věnována významnější pozornost, zejména pak vzhledem k dlouhodobému ústupu této skupiny škodlivého hmyzu v podmínkách lesních porostů. Výjimkou bylo letošní očekávané silné rojení chrousta maďalového v oblasti kalamitního výskytu na jihovýchodní Moravě. Situace v postižených oblastech je dlouhodobě vážná a bez možnosti použití půdních insekticidů se na mnoha místech prakticky nedaří zajištění kultur.

Pro potřeby tuzemské lesnické praxe bylo v nedávné minulosti vydáno několik metodických letáků Lesní ochranné služby (LOS), zabývajících se hmyzími defoliátory dubů (viz odkazy na konci textu).

V posledních desetiletích se jako lesnický významní defoliátoři dubů uplatňují zástupci třech řádů hmyzu, a to především motýlů (Lepidoptera), méně pak brouků (Coleoptera) a blanokřídlých (Hymenoptera). Skutečně významných defoliátorů dubů je ale pouze několik a téměř bez výjimky se rekrutují z řádu motýlů. Patří mezi ně především **obaleč dubový** (*Tortrix viridana*) a **pídalka podzimní** (*Operophtera brumata*), případně další druhy obalečovitých a pídalkovitých

Vzrostlá housenka pídalky zhoubné (*Erannis defoliaria*)

(Tortricidae a Geometridae), v teplejších oblastech pak také **bekyně velkohlavá** (*Lymantria dispar*). Na mladších dubech mohou v oblastech kalamitního výskytu působit významnější poškození listové plochy tzv. úživným žírem **chrousti** rodu *Melolontha*, jejichž larvy (ponravy) ožírají kořeny dřevin a bylin (a v místech přemnožení jsou často limitujícím faktorem pro znovuzalesňované plochy).

Při kontrolách lesních porostů listnatých dřevin lesníci pozorovali v uplynulých letech stále se snižující objem napadeného dříví **podkorním a dřevokazným hmyzem**. Po letošním extrémně suchém létě je ale pro další období očekáván zcela opačný trend.

Mezi hlavní škodlivé činitele quercikolního podkorního a xylofágního hmyzu je stále možno řadit **bělokaza dubového** (*Scolytus intricatus* (Ratzeburg)), **krasce „polníky“** rodu *Agrilus* (*A. biguttatus* (Fabricius), ve slabších kmíncích a větvích *Agrilus sulcicollis* Lacordaire, *A. angustulus* (Illiger) a *A. graminis* Laporte de Castelnau et Gory), **lesana lodničníka** (*Lymexylon navale* (L.)), **dřevokazné druhy kůrovců – drtníků** (*Anisandrus dispar* (Fabricius) a *Xyleborinus saxesenii* (Ratzeburg)) a **dřevokazů** (*Trypodendron domesticum* (L.)) a **pilořitky** rodu *Xiphydria*. U mnohých těchto druhů byla prokázána spojitost napadení s infekcí hub, což má nesporný vliv na zdravotní stav napadených dubů.

Při řešení projektu byly zjištěny jako nejvýznamnější z hlediska škodlivosti bělokaz dubový a krasci rodu *Agrilus*, zejména **polník dvojtečný** *Agrilus biguttatus*.

Včasným odhalením napadení stromů podkorním hmyzem a jejich asanačí může být lokálně zamezeno přemnožení tohoto hmyzu a tedy i následných škod jak přímých (zachování porostu) tak i finančních (nutnost rekonstrukce v případě velkého poškození).

Zdravotní stav lesních dřevin při pozemním šetření může být charakterizován tzv. primární defoliací, která je definována jako relativní ztráta asimilačního aparátu v koruně stromu v porovnání s „ideálním“ zdravým stromem, rostoucím ve stejných porostních a stanovištních podmínkách. Je to ztráta, která je způsobena především vlivem nepříznivých podmínek a změn prostředí v lesním ekosystému.

V mladých dubových porostech může být zdravotní stav ovlivňován řadou stresových faktorů, jako jsou klimatické a povětrnostní vlivy (opakovaná suchá období, celkový nedostatek srážek nebo jejich nerovnoměrné rozložení v čase, mimořádné mrazy nebo naopak mírné zimy a nedostatek zimního vegetačního klidu, prudké zvraty počasí).

Dále hrají roli i změny podmínek na stanovišti, související jak s vlivy klimatickými, tak i s vlivy antropogenními či antropickými. Dalšími nepříznivými faktory jsou mimo jiné i zvýšené stavy zvěře a tím působené poškození lesních porostů okusem, ohryzem a zejména loupáním. Oslabené dřeviny jsou pak citlivější k napadení hmyzími či houbovými škodlivými organismy.

Požerek bělokaza dubového na větví

Související odkazy:

Biotické aspekty zdravotního stavu mladých dubových porostů:

http://www.vulhm.cz/sites/files/Informatika/Methodiky/LP_12_2013.pdf

Zpravodaj ochrany lesa 2014/2015:

http://www.vulhm.cz/sites/files/soubory/24_LOS/Zpravodaj_LOS_sv_18_2015.pdf

Zpravodaj ochrany lesa. Supplementum 2015:

http://www.vulhm.cz/sites/files/soubory/24_LOS/ZOL_Suppl_2015i.pdf

Letáky Lesní ochranné služby:

http://www.silvarium.cz/images/letaky-los/2002/2002_belokaz.pdf

http://www.silvarium.cz/images/letaky-los/2002/2002_chrousti.pdf

Kontakty na experty LOS, autory metodiky:

Ing. Vítězslava Pešková, Ph.D.

Ing. Jan Liška

Ing. Miloš Knížek, Ph.D.

Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i.

Lesní ochranná služba

Strnady 136, 252 02 Jíloviště

e-mail: peskova@vulhm.cz, liska@vulhm.cz, knizek@vulhm.cz